

Tunteiden Tuuli

- Tunnetaitokasvatusta draaman keinoin

*Menetelmä-
opas*

LASTENKULTTUURIKESKUS

VERSO

Versotarhan satoa

*Lastenkulttuurikeskus Verson
menetelmäoppaat*

Lastenkulttuurikeskus Verso on vuodesta 2008 alkaen toiminut Varkauden ja Pieksämäen seudulla verkostomuotoisena lastenkulttuurikeskuksena. Nykyisin Verso toimii myös Mikkelin ja Savonlinnan seuduilla ja versoverkostoon kuuluu 11 kuntaa. Painopistealueina Verson toiminnassa ovat leikki- ja toimintaympäristöjen kehittäminen, tarinallinen taidekasvatus sekä nukketeatteritaide.

Versoverkko Etelä-Savoon -hanke (2012 – 2014) on Lastenkulttuurikeskus Verson hallinnoima kehittämis- ja koulutusohjelma, jonka aikana on kehitetty luovuutta edistäviä toimintamalleja ja kulttuurikasvatuksen menetelmiä osaksi kuntien pysyvää palvelutoimintaa. Yhdeksän eteläsavolaisen kunnan alueella on toteutettu pilotteja, joissa on kehitetty yhdessä taiteilijoiden sekä varhaiskasvatuksen, esiopetuksen, alakoulujen ja kirjastojen toimijoiden kanssa uusia taidekasvatuksen toimintamuotoja.

Hankkeen aikana syntyneestä Versotarhan sadosta on valmistunut menetelmäoppaita versotarhureiden avuksi kasvattamaan luovuuden versoja kaikkialla, missä kylvetään taiteen ja kulttuurin siemeniä.

Onnea matkaan versotarhurin työssäs!

Lisätietoja:

Varkauden kaupunki / Soisalo-opisto / Lastenkulttuurikeskus Verso

Koordinaattori Mervi Riikonen
mervi.riikonen@soisalo-opisto.fi / 040 713 8669

Kulttuurituottaja Terhi Siippainen
terhi.siippainen@soisalo-opisto.fi / 044 743 6409

www.versoverkko.fi

Nazia Asif

Tunteiden Tuuli

Tunnetaitokasvatusta draaman keinoin

Sisältö

Tunteiden Tuuli-menetelmä

Lähtökohdat..... 4

Tuulin kirje 7

1. opetuskerta: Aloitus ja ilmeet..... 8

2. opetuskerta: Keho 10

3. opetuskerta: Kosketus 12

4. opetuskerta: Sanat 14

Tunteiden Tuuli -menetelmään sopivia

välitehtäviä..... 16

Tunteiden Tuuli -runo..... 18

Kirjallisuusluettelo..... 19

Kuvat: Terhi Siippainen
Ulkoasu: Mainostoimisto Luode

Johdanto

Tunteiden Tuuli!

Tunteiden Tuuli -menetelmä on syntynyt Lastenkulttuurikeskus Verson Versoverkko Etelä-Savoon -hankkeen Hyvät Minät -pilotissa. Menetelmään kehitetyn draamatarinan päähenkilöksi nousi kuvitteellinen tyttö nimeltä Tuuli. Tunteiden Tuuli-menetelmä muodostuu neljästä opetuskerrasta, joissa draaman keinoin opetellaan tunnetaitoja. Vuodesta 2012 Pieksämäen kaupungin esikoululaiset ovat tutustuneet Tuuliin vuosittain. Tuuliin tutustuessaan he ovat oppineet ja opettaneet Tuulille tärkeitä asioita tunteista.

Tarve tunnetaitokasvatukseen lähti pieksämäkeläisen lastentarhanopettajan huomiosta, että kiusaamista esiintyy jo päiväkotiyössä. Tätä huomiota tukee muun muassa Mannerheimin Lastensuojeluliiton ja Folkhälsanin selvitys Kiusaavatko pienetkin lapset? Lähes kaikkia selvitykseen osallistunutta 61 päiväkotiyöikäistä lasta oli kiusattu tai he olivat nähneet kiusaamista.

Tunteiden Tuuli-menetelmän avulla opiskellaan tunteita monipuolisesti. Lapset tutustuvat siihen, miltä tunteet omassa itsessä tuntuvat. Samalla pyritään huomaamaan, kuinka omat teot; kosketus ja sanat, vaikuttavat muihin. Menetelmän avulla pyritään kiusaamisen ennaltaehkäisyyn.

Versoverkko Etelä-Savoon -koulutushankkeessa esikoulun opettajat ovat osallistuneet koulutukseen, jossa he ovat tutustuneet Tunteiden Tuuli-menetelmään. Koulutuksessa opettajat herättelivät omaa heittäytymiskykyään ja rohkeuttaan näyttää omia tunteitaan. Myös jokainen päiväkodissa pidetty opetustuokio on ollut koulutushetki, jossa draamaohjaaja ja ryhmän opettaja ovat työskennelleet yhdessä esikoululaisten kanssa.

Kiusaamisen ehkäisyyn yhtenä keinona on itsetunnon vahvistaminen. Jokaisen Tunteiden Tuuli-tuokion tarkoituksena on kasvattaa lapsen rohkeutta omaan, itsenäiseen tekemiseen. Tuntien lopuksi lapset antavat tunnustusta itselleen taputtamalla. Samalla mietitään hetki, kuinka ahkerasti jokainen osallistuja on tehnyt töitä. Toki annetaan tunnustusta myös koko ryhmälle, sillä ryhmässä tekemisen merkitys korostuu menetelmässä. Draamatyöskentelyn jälkeen olemme opettajien kanssa huomanneet, että ujoikin lapset ovat uskaltaneet sanoittamaan tunteitaan. Tuuli pelkoineen ja iloineen on herättänyt lapsessa rohkeuden kertoa, mitä omassa mielessä liikkuu.

Pieksämäellä 5.3.2014
Nazia Asif

Tunteiden Tuuli-menetelmä

Lähtökohdat

”Minulla on ystävä. Ystävä nimeltä Tuuli. Ei, ei, se ei ole se ulkona tuivertava tuuli. Tuuli on ihka oikea tyttö. Ystävän puolesta on valmis tekemään monta asiaa ja siksi minä olen täällä tänä aamuna. Minä olen tullut pyytämään apua. Ystävälläni on hätä, enkä minä osaa häntä yksin auttaa.

Eräänä aamuna, kuten niin monena aamuna aikaisemminkin, tallustelin postilaatikolle hakeakseni päivän lehden. Siinä tallustelin töps, töps. Avasin postilaatikon kannen viuh ja hämmästykseni oli suuri, kun lehden sijaan laatikossa oli suuri kirjekuori. Kuoren päältä löysin oman nimeni. Ryntäsin, römpsis, kovalla vauhdilla sisälle. Avasin kuoren auki, raaps! Kuoren sisältä ilmestyi pitkä kirje. Ja kyllä! Kirjeen lopusta löysin Tuulin nimen. Tavallisesti toisten kirjeitä ei saa muille hieskella, mutta minä olen saanut Tuulilta luvan. No niin! Öhöm! Oletteko valmiita kuulemaan? Tästä alkaa Tuulin tarina!”

Tästä alkaa Tuulin seikkailu tunteiden maailmassa. Tuulista tiedetään sen verran, että hän on tyttö, ehkäpä kouluiässä. Se on ainakin selvää, ettei hän tiedä hölkäsenpölystä tunteista. Liekö koskaan moista sanaa kuullutkaan. Meillä kaikilla on mielikuvituksen voima käytössämme. Sen avulla voimme täydentää mielikuvan Tuuli-tytöstä!

Tunteiden Tuuli-menetelmä perustuu leikkiin. Lähtökohtana ovat draamakasvatukselliset keinot eli tässä tapauksessa sosiaaliset leikit ja alkeistason esiintyminen. *Esiintymis-*sanaa ei tarvitse tuntien aikana lainkaan mainita. Esilläolo perustuu siihen, haluaako joku näyttää muulle ryhmälle osaamansa taidon. “Draamatoiminnan tarkoituksena on synnyttää ja tutkia asioiden merkityksiä”, toteavat draamakasvatuksen gurut *Allan Owens* ja *Keith Barber* teoksessaan *Draamakompassi*. Luomani menetelmä pyrkiikin siihen, että leikkimällä ja yhdessä kokeilemalla lapset voivat saada omia oivalluksia tunteistaan. Se, että päiväkodissa tai koulussa annetaan aikaa laajemmalle tunnetaitojen oppimiselle luo uudenlaista kulttuuria: tunteista tulee luvallisia ja keskustelu niistä arkipäiväistyy. Tunteiden Tuulin suurin väittämä onkin, että meillä kaikilla on tunteita ja myös lupa niihin. Lisäksi tunteet vaikuttavat kaikkeen elämässämme. Sen jälkeen tullaankin siihen suureen muttaan. Onko meillä lupa tehdä, mitä vain, mihin tunteemme meitä yllyttävät?

Tunteiden Tuuli-menetelmään sisältyvät tunnint ovat hyvin toiminnallisia. Draamakasvatukseen voi liittää muun muassa kädentaitoja, musiikkia ja kuvataiteita toiminnan ja leikin lisäksi. Tässä tapauksessa päätin kuitenkin keskittyä tunneilla kehon ja mielen toimintaan. Olimmehan valinneet työstettäväksi alueeksi juuri draamakasvatuksen. Siihen perustelut löytyvät hyvin kasvatustieteen tohtori Hannu Heikkiseltä, joka toteaa draamakasvatuksen siirtävän kulttuurista pääomaa sukupolvelta toiselle. Heikkisen mukaan draamakasvatuksella on annettavaa juuri eettiseen ja sosiaaliseen kasvatukseen. Tunteiden Tuuli-tuntien välillä ryhmillä on mahdollista tehdä välitehtäviä. Tehtävät vahvistavat aiheen käsittelyä. Oppijat ovat erilaisia, joten välitehtävät ovat enemmän maalaamista ja piirtämistä, jot-

ta lapset voivat käyttää omia vahvuuksiaan monipuolisesti ja saada näin onnistumisen kokemuksia.

Tunteiden maailma on ääretön. Siksi miltei suurin työ menetelmää luodessa on ollut valitsemisessa. Tärkeää on, että liikutaan sen verran yleisellä tasolla, että jokainen lapsi pystyy osallistumaan kehitystasonsa mukaan toimintaan. Tunteiden Tuuli on kohdennettu lähinnä esikouluikäisille lapsille, mutta mielestäni se sopii sitä vanhemmillekin. Itse olen vetänyt tunteja myös seitsemän ja kahdeksanvuotiaille. Tuossa iässä lapset alkavat jo tunnistamaan ja nimeämään tunteitaan. Siihen ikään mennessä on myös kehittynyt taito piilottaa tunteita. Kokemukseni mukaan pienten oppilaiden vastaanottokyky on kuitenkin vielä rajallinen. Siksi vähemmän on tälläkin kertaa enemmän – aiheiksi on valittu ilmeet, keho, kosketus ja sanat. Aluksi käydään läpi, miltä tunteet näyttävät ja tuntuvat. Sen jälkeen siirrytään siihen, kuinka tunteet vaikuttavat tekoihin ja sanoihin. Jakoa tukee se, että tällä tavalla edeten lähestytään hiljakseen lapsen omaa tunne-elämää.

On hyvä muistaa, että tunnetaitoja opetellessa lapsilla saattaa herätä oikeita tunteita. Ohjaajan vastuu on suuri. Koen, että ohjaajan on hyvä tehdä itselleen selväksi, mistä eettisistä lähtökohdista tunnetaitoja opettaa. Itse tein päiväkotien lastentarhanopettajille kyselyn tunteisiin liittyen. Tällä tavoin sain laajemman otannan siitä, miten me ihmiset käsitämme tunteet. Kyselyssä korostui se, että itseään ja muita ei saa vahingoittaa. Toisaalta opettajat pitivät tärkeänä, että lapset oppisivat ilmaisemaan kaikkia tunteitaan. Vastauksissa vilahteli ajatus siitä, että kasvatuskulttuuri on perinteisesti ollut negatiivisia tunteita kieltävä. Erään päiväkodin työntekijä hauskaasti muistuttikin, ettei esikoulujen säännöissä ole velvoitetta pysyä koko ajan iloisena.

Keskustelemisen tärkeyttä ei voi liiaksi korostaa. Tehtävät on purettava perusteellisesti lasten kanssa, mutta myös aikuisten on hyvä käydä keskusteluja mieleen heräävistä asioista. Koteihin kannattaa laittaa tiedotteet, jotta myös vanhemmat ovat kärryillä käsillä olevasta aiheesta. Kokemukseni mukaan ja saamani palautteen perusteella Tunteiden Tuuli-tunnit voivat olla terapeutin tapahtuma. Itse kuitenkin korostan sitä, että niiden ei ole tarkoitus olla terapiaa.

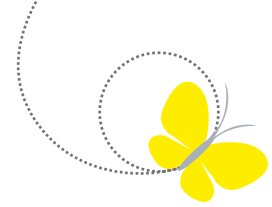
Tuntien pohjana on pieni draamatarina Tuulista, joka ei ymmärrä tunteitaan. Ohjaaja esittää Tuulin ystävää ja vie siinä roolissa tarinaa eteenpäin. Tarina luo jännitteen ja jatkumon tunneille. Lapset eivät näe tai kuule Tuulia muuten kuin kirjeen ja terveisten kautta. Näin mielikuvitukselle annetaan tilaa. Nämä ovat tyypillisiä draamakasvatuksen työskentelytapoja. Tuntisuunnitelmiin kuuluu useampia tehtäviä. Kannattaa kuitenkin aloittaa pienestä eli ottaa vain tehtävä tai pari kerrallaan. Varsinkin, jos ryhmällä ei ole paljon kokemusta draamatyöskentelystä.

Tuulin kirjeen pyrkimyksenä on tavoittaa kielen kautta lapsen omaan kokemuspohjaan assosioituvaa maailmaa. Tuuli pelkää muuttuvansa nimenomaan monsteriksi, sillä nykylapsella on monta tarttumapintaa kyseiselle sanalle.

Jotkut monstereista ovat jopa lämmittäviä ja huvittavia 2010-luvun piirretyissä elokuvissa. Pelon kohteen ei mielestäni tule olla oikeasti pelottava. Eihän ole tarkoitus ajatella, että tunteissa olisi jotain pelottavaa. Kokemuksesta voin sanoa, että lapsia usein naurattaa kirjeen kohta, jossa Tuuli kertoo pelostaan muuttua monsteriksi. Huumori on mielestäni hyvästä. Se vapauttaa lapsia ensimmäisen kerran jännityksestä. Draamakasvatuksen käytännöissä on tietenkin paljonkin suoraan teatteritaiteelta lainattua. Teatteritaiteen lainaksi nimittäisin edellisen kaltaista esimerkkiä, jossa yksi sana voi avata symbolin lailla lapselle tuttuja mielikuvia. Symbolismi tulee ilmi myös rekvisiitan käytössä. Tunnella käytetystä rekvisiitasta tärkein on nallepehmolelu. Kaikilla on jokin kokemus pehmoleluista. Kolmannella kerralla nalle luo lisää uskoa Tuulin hahmon olemassaoloon.

Toivotan oikein hauskoja, aitoja ja vilpittömiä hetkiä Tunteiden Tuulin kanssa! Toiveeni on, että menetelmän avulla lapset voisivat kokea iloisia onnistumisen hetkiä heille läheisten aikuisten kanssa. Menetelmässä on jotain uutta, vanhaa ja lainattua, joten ei muuta kuin rohkeasti sekoittamaan oma soppa.

>> *Oppaan viimeiseltä sivulta löytyy luettelo kirjoista, joita on opiskeltu tätäkin menetelmää tehdessä.*

Hei!

Mitä kuuluu? Minulle kuuluu hiukan omituisia. Minä olen viime aikoina tehnyt omituisia havaintoja omasta itsestäni.

Minusta tuntuu välillä, kuin minulla olisi sata saippuakuplaa vatsassa ja suusta pyrkii ulos kovaääninen HAAHAAHAAA! Toisaalta joskus tuntuu, että minulla on hirvuminen möhkäle kurkussa. Ja että vaikka sitä kuinka nieleskelisi, se ei suostu liikkumaan. Niin! Ja siihen liittyy se, että silmistä tulee ihmeellistä suolaista vettä. Ja tämä kaikki, ainakin minusta tuntuu siltä, tapahtuu aaaaina väärässä paikassa ja väärään aikaan.

Mutta kaikkein oudoin asia tapahtui tässä eräänä päivänä! Minä rupesin kiehumään! Kiehumisen seurauksena minä rupesin huutamaan niin lujaa kuin pystyin, juoksin huoneeseeni, paikas oven lujaa kiinni. Isä ei oikein tykännyt, kun koko talo rupesi tärisemään. Huoneessa nappasin lempinälleni syliini, mutta sekin tuntui harvinaisen typerältä sillä hetkellä! Niinpä heitin sen maahan.

Samassa äiti kurkisti ovesta sisään ja kysyi, haluaisinko tulla hänen kainaloonsa. Minun olisi tehnyt mieli laittaa suu sillä tavalla tiukaksi viivaksi ja olla sanomatta mitään, mutta menin sitten kumminkin.

Ja tämä on ihme! Äidin kainalossa minulle tuli lämmin olo ja suuni venyi korvasta korvaan. Siinä samassa tuntui, että joku olisi kiskonut silmäluomiani kiinni ja suusta tuli henkäys sisään ja ulos.

Mikä minua vaivaa? Olenkohan muuttumassa monsteriksi? Tapahtuuko näin kenellekään muulle? Autathan minua selvittämään asiaa?!

T. Tuuli

1. opetuskerta:

Aloitukset ja ilmeet

Tutustuminen

Ohjaaja esittelee itsensä ryhmässä ja kertoo, kuinka jännittävää on tulla monen uuden ihmisen luo. Ohjaaja kertoo, että hänellä on eräs ongelma, johon hän haluaisi lasten apua. Hän on onnellinen, että on saanut luokan tai ryhmän opettajalta luvan tulla apua kysymään. Ohjaaja hoksaa, että kaikki tietävät, kuka hän on, mutta ohjaaja ei tiedä kenenkään nimeä. Nimien oppimiseen ohjaajalla on oiva niksi!

Nimileikki taputtaen

- Käydään ringissä ensin kaikkien nimet läpi.
- *“Tehtävässä on viisi tasoa aivan kuin konsolipelissä. Lähdetään etenemään taso kerrallaan!”* Ensimmäisessä tasossa otetaan kädet esille. Jokainen ryhtyy rummuttamaan reisiään. Pyritään siis saamaan yhteinen rytmi. Kun rytmi on saavutettu, voidaan siirtyä seuraavalle tasolle.
- Toinen taso: rummutetaan reisiä ja sen jälkeen käsiä yhteen.
- Kolmas taso: tehdään kuten edellä, mutta viedään oikean käden peukalo oikean olkapään taakse ja sama tehdään myös vasemmalle puolelle.
- Neljäs taso: tehdään kaikki, mitä edelläkin, mutta nyt vasemman peukalon saavuttaessa vasemman olkapään sanotaan oma nimi.

- *“Nyt ollaan saavutettu viimeinen ja viides taso!”* Nyt siis tehdään kaikki, mitä aiemminkin, mutta tulee yksilösuorituksen vuoro. Jokainen sanoo vuorollaan oman nimensä, ottaa katsekontaktin johonkin toveriinsa ja sanoo tämän nimen. Se, jonka nimi on sanottu saa vuoron. Näin käydään jokainen ryhmäläinen läpi! Rytmiä taputetaan koko ajan yhdessä.
- Leikki on vaativa, mutta samaan aikaan helppo, koska ryhmä tuntee toisensa. Taputusrytmiä voi vaihdella: esim. nopea/hidas, kovaa/hiljaa. Ohjeet voi halutesaan vaikka laulaa – reidet, kädet, olkapää, olkapää..

Tunteiden Tuulin esittely

“Vaan eipähän tänne ole tultu nimiä opettelemaan! Minulla on ystävä. Ystävä nimeltä Tuuli! Se ei ole se tuuli, joka tuolla ulkona puhalttaa vaan ihkaoikea tyttö! Tältä tytöltä minä olen saanut kirjeen. Nyt haluaisin lukea tämän kirjeen teille”.

Luetaan Tuulin kirje, sivulla 7.

Mistä on kysymys? Muuttuuko Tuuli monsteriksi? Voiko ihminen todella muuttua monsteriksi? Mitäpä nuo oudot tuntemukset ovatkaan? Mitä se tarkoittaa, kun silmistä valuu suolaista vettä? Mitäpä tuo hurja kiehuminen merkitsee? Lasten kanssa yhdessä nimetään kirjeessä esiintyvät tunteet. Lopuksi esitetään suuri kysymys: mitä ovat iloinen, surullinen, vihainen..? *“No tunteitahan ne!”*

Keskustelun laajuuden voi ohjaaja päättää. Mielenkiintoista on kuitenkin pohtia elollisen ja elottoman eroa. Jos Tuulilla, eskarilaisella ja pikkuveljellä on tunteita, onkos päiväkodin pihan kivellä? Onko sillä keuhkot, sydän ja aivot?

Tähänpä saa lapsilta vastauksen!
Jos on aikaa ja haluaa vahvistaa lasten käsitystä siitä, että meillä kaikilla on tunteita, kannattaa ottaa seuraava leikki:

“Kuka on joskus ollut?”

- Hedelmäsalaattileikkiä mukaillen tuolit laitetaan ympyrään. Tuoleja laitetaan yksi vähemmän kuin leikkijöitä. Yksi menee keskelle leikkittäjäksi.
- Leikkittäjä huutaa keskellä “*Kuka on joskus...?*” aluksi voi esim. ottaa urheilulajeja, koska niitä kaikki ovat joskus kokeilleet. Kaikki, jotka ovat joskus esim. hiihtäneet vaihtavat paikkaa ja leikkittäjä yrittää saada itselleen paikan.
- Kun porukka on lämmennyt, vaihdetaan tunteisiin eli “kuinka moni on joskus ollut vihainen/ surullinen/ iloinen/ ujo jne... Näin huomataan, että kaikilla on todellakin ollut kyseisiä tunteita.

Tehdään tunneilmeitä!

Ohjaaja saa uuden oivalluksen! Kuinka tunteita voisi näyttää? Kasvoilla tietenkin! Lähdetään yhdessä kokeilemaan erilaisia ilmeitä. Ryhmä kulkee ympäri tilaa kädet selän takana, koska tarkoituksena on keskittyä vain kasvoihin, ja käy näyttämässä valitun tunteen mukaisen ilmeen ryhmätovereille. Lopuksi mennään takaisin piiriin. Piirissä jokainen saa näyttää oman ilmeensä. Näin edetään tunne kerrallaan.

- Kaikilla on ollut erilaisia tunteita, mutta miltä näyttää esim. vihainen ihminen? Tavoitteena on tarkasti katsoa, millaisiksi kasvot muuttuvat tunteiden mukana. Tarkkailukin on siis tärkeä osa tehtävää: *”Katsokaa, millaiseksi Kallen tai Maijan kasvot muuttuvat, kun hän onkin vihainen”*.
- Ohjaaja voi vielä esittää erilaisia ilmeitä ja muut saavat arvata, mistä tunteesta on kysymys.

Lopetus

- Lopuksi ohjaaja kiittää saamastaan avusta ja muistuttaa, milloin tulee seuraavan kerran. Mitähän mieltä Tuuli on ryhmän oivalluksista? Seuraavalla kerralla sen saamme tietää!

2. opetuskerta: *Keho*

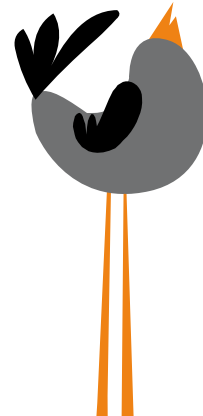
*Näkyvätkö tunteet
vain kasvoilla?*

Aamujumppa, joka saa kehon ja mielen liikenteeseen

- Käydään taputellen ja nimeten kehonosat läpi
- Varsinaisessa tehtävässä ohjaaja sanoo jonkun kehonosan. Ryhmän tulee ryhtyä heiluttamaan kehonosaa omaan tyyliinsä. Ohjaaja sanoo seuraavan kehonosan ja sitä ryhdytään heiluttamaan. Lopuksi jokainen mainittu kehonosa heiluu yhtä aikaa. Tehtävä muuttuu vielä hausemmaksi, kun käyttää musiikkia taustalla.
- Lopuksi siis villiä jorausta ja koko kehon heilutusta musiikin tahtiin!

”Mistä olikaan kysymys?”

Pieni kertaus tarinasta kannattaa, jos edellisestä tuokiosta on aikaa. Tunteistahan oli kysymys! Siksi onkin hyvä hetki kysyä lapsilta, millä tuulella he ovat olleet aamulla. Tuuli on ollut erittäin onnellinen kuultuaan, ettei ole muuttumassa monsteriksi. Hän on tuntenut itsensä suorastaan helpottuneeksi. Hän on myös erittäin tyytyväinen oppimiinsa ilmeisiin. Hetken Tuuli oli kuitenkin hmm.. mietтелиäs: Tuulille heräsi kummastus. Näkyvätkö tunteet vain kasvoilla? Kun onhan meillä tämä keho, joka ulottuu varpaista päälakeen. Tätä pitää testata. Onko kenelläkään arvausta?

Liikkuvat kehot

- Laitetaan musiikki soimaan ja lähdetään liikkumaan eri tavoin. Tässä vaiheessa ei vielä puhuta tunteista vaan lähdetään testaamaan, kuinka omaa kehoaan voi liikuttaa. Ohjaaja on mukana näyttämässä mallia.
- Kun ryhmä kuulee sanan STOP, on aika pysähtyä ja jäätyä paikalleen. Silloin myös musiikki hiljenee. Ja sitten vaihdetaan liikkumistapa!
- Liikkua voi mm. HITAASTI, surullinen, väsynyt, NOPEASTI, kiireinen, vihainen, RASKAASTI, väsynyt, surullinen, KEVYESTI, onnellinen, iloinen, KÄPPYRÄISENÄ RUSINANA, AIVAN KASAAN RUTISTUNEENA, äkäinen, PITKÄNÄ HUUJOPPINA, JONKA SELKÄ ON SUORA, PÄÄ PILVISSÄ JA JALAT AINAKIN 2 KM PITKÄT itsevarma, iloinen, ylpeä. Jokaiselle tunteelle voi valita tunteeseen sopivan musiikin.

Liikkumisen jälkeen rauhoitetaan yhdessä miettimään, milloin ihminen liikkuu edellä mainituilla tavoilla. Milloin ihminen liikkuu nopeasti? Entäs hitaasti? Nimetään yhdessä tunteet jokaiseen liikkumistapaan.

”Niin! Kyllähän ne tunteet näkyvät kehossa! Ja tuntuvat! Kuka on joskus jännittänyt niin, että mahaan koskee? Pää on punainen? Ja kädet hikoilevat?”

Tunnepeili

- Ryhmä jaetaan kahteen osaan. Ryhmäläiset menevät seisomaan kahteen riviin vastakkain. Kahden rivin välissä tulee olla välimatka, jotta nähdään koko keho.
- Päätetään kuitenkin ensin, kumpi puoli peilaa ja kumpi puoli toistaa liikkeitä.
- Kun on hetki peilattu, alkaa tarina: on aamu, peilaaja on väsynyt, sitten tulee kiire, kiire saa vihaiseksi, viha surulliseksi. Kunnes mieleen tulee iloinen asia! Peilaajat tekevät liikkeitä kunkin tunteen mukaan peilin toistaessa näkemänsä.
- Lopuksi vaihdetaan puolia niin, että toinen puoli on peili ja toinen peilaaja!
- Tehtävää aloittaessa on hyvä korostaa katsomista. Ole tarkka ja toista kaverin liikkeitä mahdollisimman tarkasti! Tunteisiin liittyy toisen katsominen ja tarkkailu! Mitä kaverin kehonkieli viestii?

Lopetus

Jälleen on aika kiitoksen. Tuulille on sadellut monta hyvää ohjetta ja neuvoa kehonkieleen liittyen. Mitähän ihmettä seuraavaksi tapahtuu?

3. opetuskerta: *Kosketus*

Tuuli on ollut hämmästynyt, kuinka hän jaloillaan ja käsillään voi näyttää erilaisia tunteita muille. Hän on myös käsittänyt, että erilaiset olot kehossa voivat johtua hänen tunteistaan. *"Nytpä voimme yhdessä kerrata, miten ihmiset liikkuvat tuntiessaan eri tunteita"*.

Tehtävässä lähdetään liikenteeseen niin, että sanotaan jokin tunne ja lapsen täytyy muistella, millainen liikkumistapa kuuluu kyseiseen tunteeseen. Tehtävässä kannattaa käyttää samaa musiikkia kuin edellisellä kerralla, jotta lapsi paremmin muistaisi edellisen kerran keskustelut! Katso tehtävän ohje edelliseltä kerralta!

Lämmittelyn jälkeen tiedustellaan jälleen: *"Millä tuulella olet?"* Kun kierros on ohi, ohjaaja huomaa suloisen nallen, joka pilkistelee sopivasti esillä, mutta hiukan piilossa.

Ohjaaja on piilottanut nallen ennen tunnin alkua. *"Onpas suloinen nalle! Onko joku samaa mieltä? Katso-kaapas kenelle tämä nalle kuuluu! Sehän on Tuulin!"* Nallen nimilappu kannattaa näyttää koko ryhmälle. Joku lapsista saattaa muistaa, että Tuulin kirjeessä mainittiin nalle. Siitä on hyvä lähteä muistelemaan, mitä Tuuli nallesta kertoi. Ai niin! Sehän näytti Tuulin mielestä harvinaisen typerältä! Miksiköhän? Voisiko Tuulin tunteilla olla asian kanssa jotain tekemistä? Voisiko tunteilla olla osaa myös siinä, että Tuuli heitti nallen lattialle?

Kuinka kosketan nallea..?

Tehtävän aikana mietitään, kuinka ihmisten tunteet vaikuttavat heidän tapaansa koskettaa. Tehtävässä rakennetaan ”tunnekone”, joka demonstroi lapsille, kuinka eri tavalla ihminen koskettaa riippuen siitä, onko hän iloinen, surullinen vai vihainen. Tehtävän jälkeen on helpompaa ja konkreettisempaa puhua mm. väkivallasta ja sen vaikutuksista ihmisiin.

- Tuolit siirretään tiiviisti puolikaareen niin, että jokaisella on puolikaareessa oma paikka.
- Yksi ryhmäläisistä menee puolikaaren eteen, mutta selkä muuhun ryhmään päin.
- Se ryhmäläinen, joka on muiden edessä saa ensimmäisenä kuvitella, miten koskettaisi nallea esimerkiksi vihaisena ollessaan. Nyt ohjaajan täytyy luottaa ryhmään ja antaa ryhmäläisten todella vapaasti kokeilla, kuinka he nallea koskettavat. Jos lapsia rajoitetaan ei keskustelusta tule totuudenmukaista. Joillekin lapsille voi olla myös hyvin terveellistä, että he kokeilevat esimerkiksi heittää nallea.
- Penkeillä istuvat ryhmäläiset keskittyvät siihen, että liikkuvat koko ajan eteenpäin, kun viereen ilmestyy tyhjä tuoli. Näin ryhmä ei jää tuijottelemaan, mitä muut tekevät vaan ovat koko ajan vauhdissa. Näin on saatu aikaiseksi tunnekone, joka yhdessä kolmeen laskien polkaistaan käyntiin.

Tehtävän tekemisen jälkeen lasten kanssa keskustellaan, millaisia huomioita lapset tekivät eri tunteiden välillä. Muuttuiko kosketus tunteen mukana? Kuinka saa koskettaa? Mitä tarkoittaa oikeus koskemattomuuteen? Näistä asioista kannattaa keskustella perusteellisesti. Leikin jälkeen pitäisi jäädä sellainen ajatus, että elävään olentoon kohdistettu heittäminen, lyöminen ja muu ikävä kosketus ei ole sallittua. Keskustelun täytyy olla rehellistä. Ohjaavan aikuisen kannattaa valmistautua hyvin keskusteluun, sillä lasten mielissä herää varmasti monenlaisia ajatuksia.

Lopuksi voidaan käyttää hetki omien ja muiden käsien tutkiskeluun. *”Kuka päättää, mitä minun käsilläni tehdään?”* Ja kukas päättää vierustoverin käsistä? Onko se lapsi itse vai voiko vastuun omista käsistä ja niiden teoista sysätä leikkitoverin kannettavaksi?

Lopetus

Tuokion lopuksi taputetaan vielä vierustovereita olalle ja sanotaan heille jotain mukavaa. Jälleen katsotaan tarkasti, millaisen ilmeen teko aiheuttaa kaverin kasvoille.

4. opetuskerta: *Sanat*

Tämä onkin viimeinen Tunteiden Tuuli-tunti. Tapaaminen aloitetaan tavalliseen tapaan tiedustelemalla, millä tuulella ryhmä on lähtenyt aamulla liikenteeseen. Tuuli on onnellinen, koska häntä ei enää pelota, vaan hän ymmärtää, että oudot tuntemukset ovat tunteita. Ja vielä onnellisempi hän on siitä, että hän on myös oppinut näyttämään tunteitaan. Tehdäänpä nyt kuitenkin pieni lämmittely! Tarkistetaan, onko koko keho tullut mukaan päivän hommiin! Lämmitellään myös rintakehä ja pidetään yhdessä ääntä. Onko kaikilla myös ääni tallella?

”Oho! Nyt meinasi käydä melkoinen erehdys! Mehän emme ole lainkaan tutkineet, vaikuttavatko tunteet myös ääneen?”

Ääniruno

Kun ihminen on vihainen suusta kuuluu ? Mrrrrr
Kun ihminen on surullinen suusta kuuluu? Yhyyy
Kun ihminen on iloinen suusta kuuluu? Hihhiii

- Ryhmässä yhdessä täydennetään runo äänillä, jotka sopivat tunteisiin.
- Ryhmä jaetaan kahteen osaan. Toinen puoli lausuu runoa ja toinen puoli esittää äänet, ilmeet ja eleet, mitkä runon tunteisiin liittyvät. Ryhmät seisovat vastakkain, jotta voidaan taas tarkkailla, miten tunteet näkyvät eleissä ja ilmeissä.

Vaikuttavatkohan tunteet sanoihin, joita sanomme?

Tunnejuttelu

- Ryhmä jaetaan kahtia ja kumpikin osapuoli muodostaa jonon.
- Jonon ensimmäisille keksitään roolinimet ja mietitään, minkä tunteen vallassa he käyvät keskustelun.
- Keskustelu käydään niin, että jonossa olevat keksivät repliikit jonon ensimmäisten sanottaviksi. Näin roolin esittäjän ei tarvitse muuta kuin sanoa se, mitä hänelle on kuiskattu. Kierroksia kannattaa ottaa useampia ja tunteitakin muutamia erilaisia, jotta ryhmä pääsee vauhtiin.

Tehtävien jälkeen keskustellaan siitä, miten sanojen ja puheen sisältö muuttui, kun tunne muuttui. Oliko myös ääni

erilainen? Pohditaan myös sitä, voisiko jollakin muulla tavalla kuin haukkumalla tuoda omaa pahaa mieltään esille.

Kirjeen kirjoittaminen Tuulille

"Nyt olisi aika sanoa Tuulille hyvästit. Tuuli kirjoitti meille kirjeen, joten me voisimme vastavuoroisesti kirjoittaa hänelle. Kirjoitetaan Tuulille meidän omista tunteista. Kirjoitetaan siitä, mitä meille on tapahtunut. Ja voidaan me kirjoittaa myös niistä asioista, mitä me olemme oppineet!"

Tunteiden Tuuli -menetelmään sopivia

Välitehtäviä

Esiopetusryhmässä voidaan toteuttaa ohjattujen Tunteiden Tuuli-tapaamisten välissä myös muita tunneteemaisia taidetuokioita.

Ryhmän oma tunneakka tai – ukko

- Kehon ääriiviipiirtämisellä tehdään yksi hahmo
- Hahmolle askarrellaan vaatteet esim. tilkuista ja tehdään hiukset langoista jne... yhteistyössä koko ryhmän kesken. Näin saadaan hahmosta oikein eläväinen olento.
- Lopuksi keksitään hahmolle nimi ja laitetaan se luokan seinälle.
- Opettaja tekee pieniä kortteja ryhmän kanssa. Jokaiseen korttiin keksitään eri tunne.
- ”Tunneviikkojen” aikana voidaan esim. ensimmäiseksi aamulla miettiä, MILLÄ TUULELLA OLEN? Oppilas käy sijoittamassa tunnekorttinsa hahmoon, sopivaksi katsomaansa paikkaan. Tarkoituksena olisi siis opetella ajattelemaan, että tunteet tuntuvat eri puolilla kehoa.

Ikioma tunnesoitin

- Jokainen ryhmäläinen askarteleee ikioman soittimen.
- Soittimet voidaan valmistaa kierrätysmateriaaleista. Jos mahdollista, annetaan erilaisia materiaaleja, joista lapsi voi valikoida omaan käyttöönsä sen, mitä haluaa.
- Soittimia voidaan käyttää esimerkiksi erilaisia tunteita kuvailevan äänimaiseman luomiseen.
- Soittimen tavoitteena on demonstroida kosketusta. Kuinka käsittelet soitinta vihaisena? Entäs, jos oletkin iloinen? Kuinka soitin toimii väsyneen kädessä?

Maalaus

- Maalataan väreillä tunteita.
- Maalaukset voivat olla hyvin abstrakteja ja ne voidaan tehdä parityöskentelynä.
- Maalattaessa voidaan keskustella, mitkä värit symboloivat lapselle erilaisia tunnetiloja.
- Taustalla voi soittaa musiikkia.

Nukketeatteri

- Valmistetaan ryhmässä yksinkertaiset teatterinuket, esim. kasvot pahvista keppinukeille.
- Nukke voi olla omakuva tai kuvitteellinen hahmo.
- Nukeilla voidaan esittää pieniä tunnetarinoita.

Naamiot

- Piirretään A5-kokoiselle paperille kasvot, joissa näkyy jokin tunne.
- Esitetään naamiota muulle ryhmälle omien kasvojen edessä ja toiset kertovat, mitä tunteita kasvot esittävät.

Tunteiden Tuuli

*Tuuli se luuli,
että nuo hassut olot
naurut, itkut, haukotukset,
ovat hänelle pahaksi
muuttavat Tuulin monsteriksi.*

*”Höpsö, ne ovat tunteita,
ei ihmisestä voi tulla monsteria!”
Sanoivat lapset, jotka olivat viisaita.
Antoivat läjän ohjeita,
joita Tuuli voi seurata.*

*Tunteita näyttää voit ilmeillä,
kasvon liikkeillä ilveillä.
Toisaalta voit heilutella käsillä
eli eleillä tunteita näytellä.*

*Tunteet tuntuvat kehossa,
jalat saattavat tutista.
Kosketukseen tunne vaikuttaa,
sanatkin saattavat satuttaa.*

*Kaikkia tunteita saat tuntea,
mutta älä aiheuta muille murheita.
Kaveria kannusta! Kyynel tirauta!
Olkapäätä taputa!! Muillekin tunteita opeta!*

Nazia Asif

Kirjallisuutta:

Allan Owens ja Keith Barber, 2010. Draamakompassi. (Uudistettu painos, yhteisnide aikaisemmin ilmestyneistä teoksista Draama toimii 1998 JB- kustannus.

Draamasuunnistus 2002. Draamatyö.) Suom. R.

Airaksinen, P. Korhonen. Helsinki: Draamatyö

Hannu Heikkinen, 2004. Vakava leikillisuus Draamakasvatusta opettajille. Kansanvalistusseura

Pekka Korhonen ja Raija Airaksinen, 2008.

Hyvä hankaus. Helsinki: Draamatyö

Pamela Bowell ja Brian S. Heap, 2005.

Prosessidraama – polkuja opettamiseen ja oppimiseen.

Suom. Raija Airaksinen, Pekka Korhonen ja Pietari

Korhonen. Helsinki: Draamatyö

Päivi ja Timo Sinivuori, 2001. Esiripusta aplodeihin.

Jyväskylä: Atena Kustannus Oy

Laura Kirves ja Maria Stoor-Grenner, 2010.

Kiusaavatko pienetkin lapset? Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Folkhälsan Förbund

Kyllikki Kerola, Sari Kujanpää ja Anja Kallio, Tunteesta

tunteeseen www.edu.fi/tunteesta_tunteeseen

Mielenterveysseura, www.vahvistamo.fi

Keijo Tahkokallio, 1998. Peruna kerrallaan.

Porvoo: WSOY

Liisa Keltinkangas-Järvinen, 2008. Hyvä itsetunto. Por-

voo: WSOY

Liisa Keltinkangas-Järvinen, 2010. Sosiaalisuus ja sosiaa-

liset taidot. Porvoo: WSOY.

www.facebook.com/LastenkulttuurikeskusVerso

ISBN 978-951-97878-5-5 (nid.)
ISBN 978-951-97878-6-2 (PDF)